

Hallituksen esitys Eduskunnalle vuonna 1989 pidetyn 76. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen johdosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleiskokous, 76. Kansainvälinen työkonferenssi pidettiin Genevessä 7.—28.6.1989. Konferenssi hyväksyi yleissopimuksen nro 169, joka koskee itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja. Yleissopimus korvaa vuodelta 1957 olevan alkuasukas- ja heimoasteella olevia väestöryhmiä koskevan yleissopimuksen nro 107, jota Suomi ei ole ratifioinut.

Yleissopimuksen nro 169 tarkoituksena on turvata alkuperäis- ja heimokansoille muihin väestöryhmiin nähden yhdenvertainen kohtelu sekä estää niiden kulttuurien ja kielten kuole-

minen. Yhdenvertaisen kohtelun turvaamisen lisäksi yleissopimus edellyttää valtioiden ryhtyvän erityistoimiin kansojen kulttuurin, kielen sekä sosiaalisen ja taloudellisen aseman turvaamiseksi.

Suomessa yleissopimuksen tarkoittamaa alkuperäiskansaa ovat saamelaiset.

Koska Suomen lainsäädännön ei voida katsoa vastaavan yleissopimuksen määräyksiä lähinnä saamelaisten maahan kohdistuvien oikeuksien osalta, yleissopimusta ei tässä vaiheessa esitetä hyväksyttäväksi.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytilanne ja yleissopimuksen vaikutukset

Itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevalla yleissopimuksella nro 169 on korvattu vuodelta 1957 oleva alkuasukas- ja heimoasteella olevia väestöryhmiä koskeva yleissopimus nro 107, jota Suomi ei ole ratifioinut.

Yleissopimusta nro 107 koskeneessa hallituksen esityksessä (39/1959) todettiin, ettei sillä ollut välitöntä merkitystä Suomessa, koska maassamme ei ollut aivan vähäisiä saamelaisheimoja lukuunottamatta yleissopimuksen tarkoittamaa alkuasukasväestöä. Tämän vuoksi aihetta sen ratifiointiin ei katsottu olleen.

Alkuasukas- ja heimoasteella olevia väestöryhmiä koskeva yleissopimus nro 107 pyrki sulauttamaan alkuperäis- ja heimokansat muu-

hun väestöön. Sen sijaan yleissopimus nro 169 pyrkii poistamaan valtioiden alkuperäis- ja heimokansoihin kohdistuvat sulauttamispyrkimykset sekä edistämään näiden kansojen kulttuurien ja kielten säilymistä.

Yleissopimus nro 169 täydentää muita kansainvälisoikeudellisia ihmisoikeussopimuksia. Yleisiä vähemmistön suojaa koskevia määräyksiä sisältävät muun muassa Yhdistyneiden Kansakuntien vuonna 1966 hyväksymät ja vuodesta 1976 lähtien Suomeakin sitoneet taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 6/76) sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 7/76), jonka 27 artiklassa turvataan nimenomaisesti vähemmistöjen oikeus omaan kulttuuriinsa, uskontoonsa ja kieleensä. Yleisiä vähemmistön suojaa koskevia määräyksiä sisältävät myös vuodesta 1970 Suomea sito-

nut Yhdistyneiden Kansakuntien kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (SopS 37/70) sekä Suomea toukokuusta 1990 lähtien sitonut Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemiseksi (SopS 18—19/90). Kansainvälisen työjärjestön yleissopimus nro 169 on näistä sopimuksista poiketen kokonaisuudessaan erityinen vähemmistönsuojasopimus. Tästä johtuu toisaalta, että yleissopimus antaa muita ihmisoikeussopimuksia täsmällisempänä asiakirjana sen soveltamisalaan kuuluville kansoille nimenomaisen turvan mahdollisia oikeudenloukkauksia vastaan. Toisaalta yleissopimusta tulee erityissopimuksena soveltaa vain juuri niihin kansoihin, joiden turvaksi se on tarkoitettu.

Suomessa yleissopimuksen tarkoittamaa alkuperäiskansaa ovat saamelaiset, joita on maassamme noin 5 700 henkeä. Koska yleissopimus pyrkii muun muassa estämään pienten kansojen ja niiden kielten ja kulttuurien kuoleamisen, saamelaisväestön vähäistä määrää ei voida pitää riittävänä perusteena yleissopimuksen ratifioimatta jättämiselle.

Useissa yleissopimuksen sopimusmääräyksissä siihen liittyneiden valtioiden edellytetään kohtelevan alkuperäiskansoja yhdenvertaisesti muuhun väestöön nähden sekä kieltävän kansojen jäsenten syrjinnän. Näiltä osin Suomen lainsäädännön voidaan katsoa olevan riittävästi sopusoinnussa sopimusmääräysten kanssa. Yleissopimus edellyttää valtioiden ryhtyvän myös erityistoimiin muun muassa kansojen kulttuurien, kielten sekä ympäristön suojelemiseksi. Näiltäkin osin Suomen lainsäädännön voidaan katsoa täyttävän riittävästi yleissopimuksen ratifiointiedellytykset.

Sen sijaan Suomen tulisi liittyessään yleissopimukseen turvata saamelaisille voimassa olevaa lainsäädäntöämme laajemmin heidän perinteisesti asuttamiinsa ja omistamiinsa maithin sekä niiden luonnonvarojen käyttämiseen liittyviä oikeuksia.

Näin ollen yleissopimuksen ratifioiminen ei tässä vaiheessa ole mahdollista.

2. Asian valmistelu

Yleissopimus on hyväksytty Kansainvälisessä työkonferenssissa vuonna 1989. Samassa yhteydessä työkonferenssi hyväksyi myös tähän yleissopimukseen liittyvän päätöslauselman alkuperäis- ja heimokansoja koskevasta Kansainvälisen työjärjestön toiminnasta. Päätöslauselmassa korostetaan sen tärkeyttä, että jäsenvaltiot ratifioivat yleissopimuksen mahdollisimman kiireellisesti sekä pyrkivät täyttämään sen velvoitteet tehokkaasti. Myös ILO:n sekä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen roolia yleissopimusta täytäntöönpannassa ja sen noudattamisen valvonnassa painotetaan.

Myös Suomen saamelaisten edustajat ovat olleet mukana työkonferensseissa valmistelussa yleissopimusta ja siihen liittyvää päätöslauselmaa. Yleissopimus on pohjoismaisena yhteistyönä käännetty saamen kielelle Pohjoismaisessa saamelaisinstituutissa.

Yleissopimuksen ratifiointiedellytyksistä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, opetusministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, saamelaisasiain neuvottelukunnalta, saamelaisvaltuuskunnalta sekä keskeisimmiltä työmarkkinajärjestöiltä. Maa- ja metsätalousministeriötä, Liiketyöntantajain Keskusliittoa sekä Suomen Työntantajain Keskusliittoa lukuunottamatta lausunnonantajat puolsivat ryhtymistä yleissopimuksen ratifioinnin edellyttämiin toimiin.

ILO-neuvottelukunta on käsitellyt yleissopimuksen ja katsoo, ettei sen ratifioinnille tällä hetkellä ole riittäviä edellytyksiä. Neuvottelukunta pitää kuitenkin tärkeänä Suomen lainsäädännön kehittämistä siten, että yleissopimuksen ratifiointiesteet pyritään pikaisesti poistamaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Yleissopimuksen sisältö

Yleissopimuksen I osa sisältää sen soveltamista koskevat yleiset periaatteet. Artiklassa 1 määritellään sen soveltamisala.

Valtioiden tulee edistää kansojen jäsenten sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurioikeuksia sekä taata heille sukupuoleen katsomatta muun väestön kanssa samat ihmis- ja muut oikeudet sekä perusvapaudet (artiklat 2 ja 3).

Erityisesti kansojen jäseniä, instituutioita, omaisuutta, työvoimaa, kulttuuria ja ympäristöä tulee tarvittaessa suojella. Suojelutoimet eivät kuitenkaan saa olla niiden omien toiveiden vastaisia eivätkä estää kansalaisoikeuksien toteutumista ilman syrjintää (artikla 4).

Yleissopimuksen määräyksiä soveltaessaan valtioiden tulee tunnustaa ja suojata alkupe- räis- ja heimokansojen sosiaaliset, kulttuuriset, uskonnolliset ja henkiset arvot ja tavat. Kansojen kanssa yhteistyössä tulee lieventää niiden vaikeuksia kohdata uusia elin- ja työoloja (artikla 5).

Kansoille tulee suoda muun väestön kanssa samat mahdollisuudet osallistua päätöksente- koon vaaleilla valituissa sekä hallinnollisissa ja muissa elimissä, jotka ovat vastuussa niistä koskevista toimintaperiaatteista ja -ohjelmista. Kansojen omien instituutioiden ja aloitteiden kehittämistä on tuettava takaamalla tätä varten tarpeelliset varat. Hallitusten tulee myös aina neuvotella kansojen edustuselinten kanssa har- kitessaan lainsäädäntö- tai hallintotoimia, joil- la saattaa olla välitön vaikutus kansoihin. Neu- votteluissa tulee vilpittömästi pyrkiä saavutta- maan yhteisymmärrys tai hyväksyntä ehdote- tuille toimille (artikla 6).

Alkuperäis- ja heimokansojen edellytetään saavan itse päättää niiden elämää, uskomuk- sia, instituutioita, henkistä hyvinvointia sekä niiden asuttamaa tai muutoin käyttämää maata koskevien kehittämistoimien tärkeysjärjestyk- sestä sekä hallita mahdollisimman laajasti omaa taloudellista, sosiaalista ja kulttuurikehi- tystään. Niiden tulee saada osallistua itseään koskevaan kansalliseen ja alueelliseen kehittä-

mistyöhön. Kansojen asuttamien alueiden ke- hittämistä koskevissa suunnitelmissa niiden elin- ja koulutustason kohottamisen tulee olla etusijalla. Hallitusten ja kansojen edellytetään yhteistyössä suojelevan kansojen asuttamien alueiden ympäristöä (artikla 7).

Kansojen tavat ja tapaoikeus tulee ottaa huomioon kansallista lainsäädäntöä sovelletta- essa. Kansojen oikeus säilyttää omat tapansa ja instituutionsa on turvattava, elleivät ne ole ristiriidassa perusoikeuksien ja kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien kanssa. Tapo- jen ja instituutioiden säilyttämiseksi sekä tästä mahdollisesti aiheutuvien ristiriitojen ratkaise- miseksi on tarvittaessa luotava menettelytavat. Tämän määräyksen soveltaminen ei saa estää kansojen jäseniä käyttämästä maan kaikille kansalaisille kuuluvia oikeuksiaan eikä täyttä- mästään vastaavia velvollisuuksiaan (artikla 8).

Kansojen menetelmiä käsitellä jäsentensä te- kemä rikoksia tulee kunnioittaa lainsäädän- nön ja ihmisoikeuksien sallimissa puitteissa. Kansojen rikosasioita koskevat tavat sekä ta- loudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset erityispiir- teet tulee ottaa huomioon näitä asioita käsitel- täessä. Muille kuin vapausrangaistuksille on annettava etusija (artiklat 9 ja 10).

Kansojen jäseniä tulee suojella pakollisten henkilökohtaisten palvelusten antamista koske- vilta vaatimuksilta sekä oikeuksien loukkauk- silta. Heillä tulee olla oikeus saattaa loukkauk- set oikeuden käsiteltäviksi. Oikeudenkäynnissä tulee huolehtia tarpeellisesta tulkitsemisesta (artiklat 11 ja 12).

Yleissopimuksen II osa käsittelee alkuperäis- kansojen oikeutta maahan ja sen luonnonva- roihin. Kansoille tulee tunnustaa omistus- ja hallintaoikeus niiden perinteisesti asuttamiin maihin sekä mikäli mahdollista turvata käyttö- oikeus niiden perinteisesti esimerkiksi toimeen- tulonsa hankkimiseen käyttämiin alueisiin. Maan ja alueen erityistä merkitystä niiden kulttuurille ja henkisille arvoille tulee kunnioit- ta. Niiden perinteisesti asuttamat maat on määriteltävä, omistus- ja hallintaoikeus suojat- tava tehokkaasti sekä luotava järjestelmä kan-

sojen maahan liittyvien vaatimusten ratkaisemiseksi (artiklat 13 ja 14).

Kansojen oikeuteen maittensa luonnonvaroihin on sisällytettävä muun muassa oikeus osallistua niiden käyttöön, hallintaan ja suojeluun. Valtion säilyttäessä omistusoikeuden mineraalivaroihin tai maanalaisiin tai muihin luonnonvaroihin, sen tulee varmistaa, ettei tutkimus- tai hyödyntämistoimintaa aloiteta neuvottelematta kansojen kanssa sen mahdollisista vaikutuksista niihin. Kansojen tulee myös saada osa toimien tuottamasta hyödystä sekä oikeudenmukainen korvaus mahdollisesta vahingosta (artikla 15).

Kansoja voidaan pakkosiirtää vain lain mukaista, muun muassa niiden julkista kuulemistä edellyttävää menettelyä noudattaen. Myös siirrettävien oikeuden korvaukseen sekä selvittämis- ja kuulemisvelvollisuuksien tulee määräytyä lain mukaan. Kansoille pakkosiirron yhteydessä annettavan maan tulee yleissopimuksen mukaan olla vähintään samanarvoista niiden aiemmin asuttamaan maahan verrattuna. Siirtämiseen johtaneiden syiden väistyttyä kansoille tulee turvata oikeus palata asuttamiin alueille (artikla 16).

Kansojen maiden omistus-, hallinta- ja käyttöoikeuden hankkiminen niiden tapoja tai niiden jäsenten laintuntemattomuutta hyväksi käyttäen tulee estää (artikla 17). Oikeudettomasta kansojen maille tunkeutumisesta ja maiden luvattomasta käytöstä tulee säätää riittävät rangaistukset (artikla 18).

Maatalousohjelmissa kansojen jäsenille tulee suoda muun väestön kanssa samat oikeudet lisämaan hankkimiseen sekä maanparannusvästuksiin (artikla 19).

Yleissopimuksen III osa sisältää määräykset työhönotosta ja työehdoista. Valtion edellyttään suojelevan kansojen jäsenten oikeuksia työhönoton ja työehtojen suhteen estämällä syrjintä työmarkkinoilla. Heille tulee taata muuhun väestöön nähden samat oikeudet työ- ja sosiaalilainsäädännössä. On myös varmistettava, että he tuntevat työelämäänsä liittyvät oikeutensa. Molemmille sukupuolille tulee suoda tasa-arvoiset mahdollisuudet ja kohtelu työelämässä sekä suoja seksuaaliselta ahdistelulta työpaikalla. Kansojen jäseniä ei saa alistaa pakkotyöhön. Heitä tulee suojata terveyttä vaarantavilta töiltä. Työsuojelun valvontaan kansojen työskentelyalueilla tulee kiinnittää erityistä huomiota (artikla 20).

Yleissopimuksen IV osa käsittelee ammattikoulutusta, käsityöammatteja sekä maaseudun teollisuutta. Kansojen jäsenille edellytetään turvattavan vähintään muihin kansalaisiin nähden samat mahdollisuudet ammattikoulutukseen (artikla 21). Tarpeen mukaan edellytetään järjestettävän myös kansojen taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurioloihin sekä käytäntöön perustuvaa erityiskoulutusta (artikla 22). Käsityöammatteja, maaseutu- ja pienyhteisöteollisuutta, luontaistaloutta sekä perinteisiä metsästyks-, kalastus-, ansastus- ja keräilyelinkeinoja tulee edistää tukemalla niitä tarvittaessa teknisesti ja taloudellisesti (artikla 23).

Yleissopimuksen V osa koskee sosiaaliturvaa ja terveydenhuoltoa. Sosiaaliturvajärjestelmät tulee ulottaa näiden kansojen jäseniin ilman minkäänlaista syrjintää (artikla 24). Terveydenhuoltopalvelut tulee järjestää siten, että kansat voivat mahdollisuuksien mukaan itse osallistua niistä huolehtimiseen (artikla 25).

Osa VI käsittelee koulutusta ja viestintää. Kansojen jäsenille on turvattava muun väestön kanssa tasa-arvoiset mahdollisuudet koulutukseen. Sen tulee sisältää myös heidän historiaansa, tietämystään, teknologiaansa, arvojärjestelmiään sekä sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuuripyrkimyksiään koskevaa opetusta. Mahdollisuuksien mukaan vastuu koulutuksen käytännön toteuttamisesta tulee siirtää kansoille itselleen. Niille on myös tunnustettava oikeus perustaa omia, hyväksytyt määräykset täyttäviä ja yhteiskunnan tukemia kouluja ja muita oppilaitoksia (artiklat 26 ja 27).

Kansojen lapset tulee mahdollisuuksien mukaan opettaa lukemaan ja kirjoittamaan omaa äidinkieltään tai heidän yleisimmin käyttämäänsä kieltä. On myös huolehdittava, että he oppivat sujuvasti käyttämään maan kansalliskieltä tai yhtä virallisista kielistä. Samalla tulee tukea kansojen omien kielten kehittämistä ja säilyttämistä (artikla 28). Lapsille tulee opettaa riittävät tiedot ja taidot, jotta he kykenevät toimimaan yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä sekä omissa yhteisöissään että kansallisesti (artikla 29).

Kansojen jäsenille tulee selvittää erityisesti heidän työhön, taloudellisiin mahdollisuuksiin, koulutukseen, terveyden- ja sosiaalihuoltoon liittyvät oikeutensa ja velvollisuutensa sekä tähän yleissopimukseen liittyvät oikeutensa. Tarvittaessa tieto tulee kääntää kansojen omille kielille sekä levittää joukkoviestimiä käyttäen (artikla 30).

Maan muuta väestöä tulee valistaa alkupe-
räiskansoja koskevien ennakkoluulojen poista-
miseksi. Oppimateriaalin tulee kuvata tasapuo-
lisesti, tarkasti ja totuudenmukaisesti niiden
yhteisöjä ja kulttuureita (artikla 31).

Yleissopimuksen VII osassa valtioiden edel-
lytetään helpottavan eri valtioiden alueilla asu-
vien alkuperäis- ja heimokansojen yli valtakun-
nan rajojen tapahtuvaa yhteydenpitoa ja yh-
teistyötä (artikla 32).

Osa VIII käsittelee hallintoa. Valtioiden
edellytetään luovan virastoja tai muita toimieli-
miä kansoja koskevien ohjelmien hallinnoimi-
seksi. Yleissopimuksen edellyttämät toimet tu-
lee suunnitella, yhteensovittaa, toteuttaa ja
arvioida yhteistyössä kansojen kanssa. Samoin
esitykset lainsäädäntö- ja muista toimista tulee
tehdä sekä toimien toteutumista valvoa yhteis-
työssä niiden kanssa (artikla 33).

Osa IX sisältää yleisiä määräyksiä. Artiklas-
sa 34 tähdennetään, että yleissopimuksen edel-
lyttämien toimien luonnetta ja laajuutta on
tulkittava joustavasti maan erityisolot huo-
mioon ottaen. Yleissopimuksen soveltaminen
ei saa heikentää kansoille muutoin kuuluvia
oikeuksia (artikla 35).

Yleissopimuksen osa X sisältää tavanomaiset
määräykset sen voimaantulosta, irtisanomises-
tä sekä sen mahdollisen myöhemmän uudista-
misen vaikutuksista (artiklat 36—44).

2. Yleissopimuksen suhde Suo- men lainsäädäntöön ja käy- täntöön

Maamme lainsäädäntö edellyttää saamelais-
ten kohtelemista yhdenvertaisesti muuhun
väestöön nähden sekä suo heille sukupuolesta
riippumatta muun väestön kanssa samanlaajui-
set ihmis- ja muut oikeudet ja perusvapaudet.

Saamelaisten vaaleilla valitseman saamelais-
valtuuskunnan tehtävänä on saamelaisvaltuus-
kunnasta annetun asetuksen (824/73) mukaan
valvoa saamelaisten oikeuksia ja edistää heidän
taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olo-
jaan sekä tehdä aloitteita ja esityksiä sekä
antaa lausuntoja näiden tarkoituksien saa-
vuttamiseen vaikuttavissa asioissa.

Saamelaisia koskevat asiat eivät kuulu keski-
tetysti millekään viranomaiselle, vaan ne käsit-
telee aina se viranomainen, joka muutoin hoi-
taa kyseisiä asioita. Saamelaisia koskevien asi-

oiden yhteensovittaminen kuuluu sisäasiainmi-
nisteriön aluepoliittiselle osastolle.

Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii saa-
melaisväestöä koskevien asioiden yhteensovit-
tamista ja yhtenäistä valmistelua varten saame-
laisasiain neuvottelukunta. Neuvottelukunnas-
ta annetun valtioneuvoston päätöksen (367/87)
mukaan sen tehtävänä on valmistella ja tehdä
valtioneuvostolle ehdotuksia toimiksi, joita
saamelaisväestöä koskevan Pohjoismaiden
neuvoston suositukset edellyttävät sekä valmis-
tella saamelaisia koskevia pohjoismaisia yhteis-
työkysymyksiä. Sen tulee myös seurata saame-
laisten oikeudellisten, taloudellisten, sosiaalis-
ten ja sivistyksellisten olojen ja työllisyysolojen
kehitystä sekä aluepolitiikan tavoitteiden toteu-
tumista saamelaisten kotiseutualueella ja tehdä
asianomaisille ministeriöille aloitteita ja esityk-
siä näissä asioissa. Lisäksi sen tehtävänä on
antaa valtioneuvostolle, ministeriöille ja Lapin
läninhallitukselle lausuntoja saamelaisväestöä
koskevista asioista.

Myös saamelaisten mahdollisuuksia vapaa-
seen kanssakäymiseen muissa Pohjoismaissa
asuvien saamelaisten kanssa on pyritty helpot-
tamaan. Pohjoismaiden saamelaisneuvosto val-
voo saamelaisväestön etuja pohjoismaisella ta-
solla ja järjestää säännöllisesti saamelaiskonfe-
rensseja. Konferenssin tehtäviin kuuluu muun
muassa Pohjoismaiden saamelaisinstituutin
hallituksen valitseminen.

Saamelaisten valtiolliset osallistumismahdol-
lisuudet sekä heidän mahdollisuutensa tulla
kuulluksi itseään koskevien lainsäädäntöhank-
keiden johdosta on nekin toteutettu. Normaaleja
osallistumismahdollisuuksia täydentää saa-
melaisvaltuuskunta, jota kuullaan säännönmu-
kaisesti saamelaisia koskevia asioita ratkaista-
essa. Yleissopimus korostaa entisestään ennen
muuta saamelaisvaltuuskunnan kuulemisen
tärkeyttä saamelaisia koskevia asioita valmis-
teltaessa.

Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 11 § edellyt-
tää tuomioistuinten ottavan huomioon koh-
tuullisen maan tavan asiaa koskevan säännök-
sen puuttuessa. Myös vapaan todistusharkin-
nan mukaan tapaoikeus saattaa vaikuttaa tuo-
mioistuinten ratkaisuihin. Rangaistusten mit-
taamisessakin kansojen tavat voidaan ottaa
jossain määrin huomioon. Arvioitaessa sitä
tuleeko henkilölle määrätä vapaus- vai muu
rangaistus, saamelaisia ei voida kohdella muus-
ta väestöstä poikkeavalla tavalla. Kun maam-
me yleisenä oikeuspoliittisena tavoitteena kui-

tenkin on vapausrangaistusten välttäminen mahdollisuuksien mukaan, lainsäädäntöemme voidaan katsoa vastaavan myös artiklan 10 määräystä.

Artiklassa 11 tarkoitettujen henkilökohtaisten palvelujen vaatimiselta saamelaisia suojaa muun väestön tavoin pakottamisen kieltävä rikoslain 25 luvun 12 §. Sopimusmääräys ei estä vaatimasta ase- ja muun maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä yhtä lailla saamelaisilta kuin muultakin väestöltä.

Saamelaisilla on muuhun väestöön nähden sama mahdollisuus saattaa oikeuksiensa loukkaukset tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kielilain (148/22) 4 §:n 2 momentti, kielilain täytäntöönpanosta annetun asetuksen (311/22) 6 §:n ja esitutkuntalain (449/87) 37 §:n nojalla heillä on oikeus tarvitessaan saada valtion varoin kustannettavaa tulkki- ja käännösapua tuomioistuinkäsittelyssä ja esitutkinnassa.

Yleissopimuksen 14 artikla edellyttää, että alkuperäiskansoille turvataan oikeus hallita ja omistaa perinteisesti asuttamiaan alueita sekä mahdollisuuksien mukaan myös oikeus käyttää alueita, jotka eivät ole niiden yksinomaista asuinalueita, mutta joita ne ovat voineet perinteisesti käyttää. Suomessa on erityislainsäädännössä turvattu eräissä suhteissa paikalliselle väestölle muuta väestöä laajempia maankäyttöön liittyviä oikeuksia alueilla, joihin paikallisella väestöllä ei ole juridista omistusoikeutta. Tällaisia säännöksiä ovat luontaiselinkeinolain (610/84) 41 § ja kolttalain (611/84) 13 §. Niissä saamelaisille on turvattu muuta väestöä laajemmat oikeudet saamelaisalueen luonnonvarojen käyttöön. Vaikka yleissopimuksen artiklassa 34 todetaan, että yleissopimuksen toimeenpanemiseksi tehtävien toimien laatu ja laajuus on ratkaistava joustavasti kunkin maan erityisolot huomioon ottaen, on ilmeistä, ettei Suomen lainsäädäntö täysin vastaa yleissopimuksen määräyksiä maahan kohdistuvien oikeuksien osalta.

Artiklassa 15 alkuperäiskansoille edellytetään turvattavan oikeus päästä osalliseksi muun muassa kansojen maahan liittyvien luonnonvarojen hyödyntämistoiminnasta. Lisäksi niitä tulee kuulla yhteisönä ennen ryhtymistä alueen luonnonvarojen hyödyntämiseen. Kai-voslaki (503/65), maa-aineslaki (555/81) ja vesilaki (264/61) edellyttävät yksittäisten oikeudenhaltijoiden kuulemista, minkä ei voida katsoa täyttävän yleissopimuksen edellytyksiä. Näin ollen saamelaisten oikeutta osallistua

asuttamiensa alueiden luonnonvarojen käyttöön ei ole lainsäädännössämme turvattu yleissopimuksen 15 artiklan edellyttämällä tavalla.

Suomessa ei ole jouduttu pakkosiirtämään saamelaisväestöä joukoittain paikasta toiseen. Sen yksittäisten jäsenten, samoin kuin muunkin väestön siirtäminen esimerkiksi tekoallas-hankkeen takia pois asuinalueiltaan edellyttää lain mukaisia selvityksiä sekä kuulemista siirtämisedellytysten ja korvausvelvollisuuden toteuttamiseksi.

Koska artiklan 18 mukainen luvaton tunkeutuminen alkuperäiskansojen maille määritellään kunkin valtion lainsäädännön mukaan, maamme lainsäädännön voidaan katsoa täyttävän tämän artiklan edellytykset, vaikka jokamiehen oikeudet koskevat myös saamelaisten maa-alueita.

Yleisessä maatalouslainsäädännössä maataloudenharjoittajia koskevat etnisestä alkupe-rästä riippumatta samat oikeudet. Tosin edellytykset varsinaisen maatalouden harjoittamiseen ovat vähäiset saamelaisten asuttamilla alueilla. Luontaiselinkeinoja koskevassa lainsäädännössä, jossa myös maataloutta pidetään luontaiselinkeinona, on otettu huomioon saamelaisväestön erityistarpeita.

Saamelaisväestön työ- ja virkasuhdetta sekä työsuojelua koskevat samat säännökset kuin muutakin väestöä. Työsopimuslain (320/70) 17 §:n 3 momentti ja merimieslain (423/78) 15 §:n 3 momentti kieltävät työnantajaa syrjimästä ketään työntekijää esimerkiksi syntyperän vuoksi. Molempien säännösten 4 momenttien mukaan tasapuolisuutta on noudatettava myös työhönotossa. Sukupuoleen perustuva syrjintä työmarkkinoilla on kielletty naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa (609/86).

Saamelaisilla on muun väestön kanssa samanarvoiset mahdollisuudet saada opetusta. Saamelaislapset opetetaan lukemaan ja kirjoittamaan saamea sekä suomea. Opetusministeriön apuna Lapin lääninhallituksen yhteydessä toimii saamelaisten koulutusasiainneuvosto, jota koskevat säännökset sisältyvät sitä koskevaan asetukseen (321/86). Saamelaisten koulutusasiainneuvoston tehtävänä on käsitellä saamelaisten koulutukseen liittyviä periaatteellisia kysymyksiä sekä tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja näissä asioissa.

Saamelaisille annetaan ammattikoulutusta ja ammattillista aikuiskoulutusta — muun muassa saamelaisalueen ammatillisessa kurssikes-

kuksessa — myös heidän perinteisille ammatti- ja elinkeinoaloilleen. Näiden ammattien ja elinkeinojen harjoittamista voidaan tukea luontaiselinkeinolain (610/84), porotalouslain (161/90) sekä kolttalain (611/84) nojalla.

Myös terveydenhuoltopalvelut ja sosiaaliturva koskevat saamelaisia yleensä muuhun väestöön nähden samassa laajuudessa. Porotalouslain mukaista rakennusavustusta tai kolttalain tai luontaiselinkeinolain nojalla tilan, lisäalueen tai rakennusavustuksen saaneella yksinäisellä henkilöllä tai avio- ja avoparilla ei kuitenkaan ole oikeutta työttömyysturvaan viitenä vuotena edellä mainittujen etuuksien myöntämisestä lukien. Kun vastaavaa rajoitusta ei ole liitetty maatilalain (188/77) 74 §:n mukaisen rakentamisavustuksen saamiseen, tulisi ennen yleissopimuksen ratifioimista selvittää, onko lainsäädännön katsottava näiltä osin syrjivän saamelaisväestöä.

Yleissopimuksen voimaansaattaminen edellyttää muutoksia Suomen lainsäädäntöön lähinnä saamelaisten maahan kohdistuvien oikeuksien osalta. Siten sen voimaansaattaminen ei ole tässä vaiheessa mahdollista.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

3. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymien yleissopimusten eduskuntakäsittely

Kansainvälisen työjärjestön perussäännön 19 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion tulee vuoden kuluessa, erityisistä syistä 18 kuukauden kuluessa, yleiskokouksen istunnon päättymisestä saattaa yleiskokouksessa hyväksytyt yleissopimukset toimivaltaisen valtioelimen käsiteltäväksi lainsäädäntö- ja muita toimia varten. Suomessa yleissopimukset on tästä syystä saatettava eduskunnan käsiteltäväksi.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta ei tässä vaiheessa hyväksyisi Genevessä pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa 27 päivänä kesäkuuta 1989 hyväksyttyä Kansainvälisen työjärjestön yleissopimusta (nro 169), joka koskee itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja.

Ministeri *Matti Puhakka*

(Suomennos)

YLEISSOPIMUS

(nro 169),

**joka koskee itsenäisten maiden
alkuperäis- ja heimokansoja**

Kansainvälisen työjärjestön yleiskokouksen,

aloitettuaan 76. istuntokautensa Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvoston kokouksena Genevessä 7. päivänä kesäkuuta 1989,

otettuaan huomioon alkusukas- ja heimoasteella olevia väestöryhmiä koskevan yleissopimuksen ja suosituksen (1957) kansainväliset normit,

nojautuen ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen sekä moniin kansainvälisiin syrjintää rajoittaviin sopimuksiin,

todeten, että sitten vuoden 1957 kehitys kansainvälisessä oikeudessa sekä alkuperäis- ja heimokansojen tilanteessa kaikkialla maailmassa tapahtunut kehitys ovat tehneet välttämättömäksi hyväksyä uudet kansainväliset normit, joilla poistetaan aikaisempien normien sulauttamispyrkimykset,

tunnustaen näiden kansojen pyrkimykset hallita omia instituutioitaan, elintapojaan ja taloudellista kehitystään sekä pitää yllä ja kehittää identiteettiään, kieliään ja uskontojaan niissä valtioissa, joissa ne asuvat,

todeten, että monissa osissa maailmaa nämä kansat eivät pysty nauttimaan asuinvaltioissaan perusoikeuksistaan muun väestön tavoin, ja että niiden lait, arvot, tavat ja näkemykset ovat usein olleet häviämässä,

ottaen huomioon alkuperäis- ja heimokansojen huomattava panos ihmiskunnan kulttuurin moninaisuuteen sekä sosiaaliseen ja ekologiseen tasapainoon ja kansainväliseen yhteistyöhön ja ymmärrykseen,

CONVENTION

(No. 169)

**Concerning indigenous and tribal peoples in
independent countries**

The General Conference of the International Labour Organisation,

Having been convened at Geneva by the Governing Body of the International Labour Office, and having met in its 76th Session on 7 June 1989, and

Noting the international standards contained in the Indigenous and Tribal Populations Convention and Recommendation, 1957, and

Recalling the terms of the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, and the many international instruments on the prevention of discrimination, and

Considering that the developments which have taken place in international law since 1957, as well as developments in the situation of indigenous and tribal peoples in all regions of the world, have made it appropriate to adopt new international standards on the subject with a view to removing the assimilationist orientation of the earlier standards, and

Recognising the aspirations of these peoples to exercise control over their own institutions, ways of life and economic development and to maintain and develop their identities, languages and religions, within the framework of the States in which they live, and

Noting that in many parts of the world these peoples are unable to enjoy their fundamental human rights to the same degree as the rest of the population of the States within which they live, and that their laws, values, customs and perspectives have often been eroded, and

Calling attention to the distinctive contributions of indigenous and tribal peoples to the cultural diversity and social and ecological harmony of humankind and to international co-operation and understanding, and

todeten, että nämä määräykset on laadittu yhteistyössä — asianmukaisella tasolla ja kun- kin omalla alalla—Yhdistyneiden kansakun- tien, Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön, Yhdistyneiden kansa- kuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön, Maailman terveysjärjestön sekä Inter-Ameri- can Indian Institute -järjestön kanssa, ja että yhteistyötä on tarkoitus jatkaa edistettäessä ja varmistettaessa näiden määräysten noudatta- mista,

päätettyään hyväksyä eräitä ehdotuksia al- kuasukas- ja heimoasteella olevia väestöryhmiä koskevan yleissopimuksen (1957, n:o 107) osit- taiseksi uudistamiseksi, mikä on istunnon esi- tyslistalla neljäntenä kohtana, ja

päätettyään, että nämä ehdotukset tullaan kirjaamaan kansainväliseksi yleissopimukseksi, joka korvaa vuodelta 1957 olevan alkuasukas- ja heimoasteella olevia väestöryhmiä koskevan yleissopimuksen

hyväksyy tänä kahdentenakymmenentenä seitsemäntenä päivänä kesäkuuta 1989 seura- van yleissopimuksen, jonka nimenä on Alku- peräis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus, 1989:

I Yleiset periaatteet

1 artikla

1. Tämä yleissopimus koskee

a) niitä itsenäisissä maissa eläviä heimokan- soja, jotka eroavat selvästi maan muista väes- töryhmistä sosiaalisten, kulttuuristen ja talou- dellisten olojensa puolesta ja joiden asema määräytyy kokonaan tai osittain niiden omien tapojen tai perinteiden tai erityislainsäädännön mukaan;

b) niitä itsenäisissä maissa eläviä kansoja, joita pidetään alkuasukkaina, koska

— he polveutuvat väestöstä, joka maan val- loituksen tai asuttamisen tai nykyisten valtion- rajojen muodostumisen aikaan asui maassa tai sillä maantieteellisellä alueella, johon maa kuu- luu, ja

— jotka oikeudellisesta asemastaan riippu- matta ovat säilyttäneet kokonaan tai osittain omat sosiaaliset, taloudelliset, kulttuuriset ja poliittiset instituutiot.

2. Määriteltäessä ryhmät, joihin tämän yleis- sopimuksen määräyksiä sovelletaan, on olen-

Noting that the following provisions have been framed with the co-operation of the United Nations, the Food and Agriculture Organisation of the United Nations, the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation and the World Health Organisa- tion, as well as of the InterAmerican Indian Institute, at appropriate levels and in their respective fields, and that it is proposed to continue this co-operation in promoting and securing the application of these provisions, and

Having decided upon the adoption of certain proposals with regard to the partial revision of the Indigenous and Tribal Populations Convention, 1957 (No. 107), which is the fourth item on the agenda of the session, and

Having determined that these proposals shall take the form of an international Convention revising the Indigenous and Tribal Populations Convention, 1957;

adopts this twenty-seventh day of June of the year one thousand nine hundred and eighty-nine the following Convention, which may be cited as the Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989;

Part I. General policy

Article 1

1. This Convention applies to:

(a) tribal peoples in independent countries whose social, cultural and economic conditions distinguish them from other sections of the national community, and whose status is reg- ulated wholly or partially by their own customs or traditions or by special laws or regulations;

(b) peoples in independent countries who are regarded as indigenous on account of their descent from the populations which inhabited the country, or a geographical region to which the country belongs, at the time of conquest or colonisation or the establishment of present state boundaries and who, irrespective of their legal status, retain some or all of their own social, economic, cultural and political institu- tions.

2. Self-identification as indigenous or tribal shall be regarded as a fundamental criterion

naisena perusteena pidettävä sitä, että kansa itse pitää itseänsä alkuperäis- tai heimokansana.

3. Tässä yleissopimuksessa käytettävää ilmausta 'kansat' ei ole tulkittava siten, että sillä olisi vaikutuksia niihin oikeuksiin, joita tähän ilmaisuun saattaa liittyä kansainvälisen oikeuden mukaan.

2 artikla

1. Hallituksille kuuluu vastuu kysymyksessä olevien kansojen oikeuksia puolustavien ja heidän koskemattomuutensa takaavien yhteensovitetujen ja järjestelmällisten toimien kehittämisestä yhteistyössä näiden kansojen kanssa.

2. Näihin toimiin tulee sisältyä hankkeita, joiden avulla

a) näiden kansojen jäsenille varmistetaan pääsy yhdenvertaisesti osallisiksi maan lainsäädännön muille väestöryhmille myöntämistä oikeuksista ja mahdollisuuksista;

b) edistetään näiden kansojen sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuuristen oikeuksien täysimääräistä toteutumista, kunnioittaen niiden sosiaalista ja kulttuuri-identiteettiä, niiden tapoja, perinteitä ja instituutioita;

c) autetaan näiden kansojen jäseniä kaventamaan alkuperäisväestön ja muun väestön välillä mahdollisesti vallitsevia sosiaalis-taloudellisia eroja mainittujen kansojen pyrkimysten ja elintapojen kanssa yhteensopivilla tavoilla.

3 artikla

1. Alkuperäis- ja heimokansojen tulee voida nauttia täysimääräisesti ihmisoikeuksista ja perusvapauksista ilman rajoituksia ja syrjintää. Tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan tasapuolisesti mainittujen kansojen mies- ja naispuolisiin jäseniin.

2. Näiden kansojen ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, mukaan lukien tässä yleissopimuksessa mainitut oikeudet, ei saa loukata minäänlaisin voima- tai pakkokeinoin.

4 artikla

1. Mainittujen kansojen jäsenten, instituutioiden, omaisuuden, työvoiman, kulttuurin ja ympäristön suojelemiseksi on tarvittaessa ryhdyttävä erityistoimenpiteisiin.

for determining the groups to which the provisions of this Convention apply.

3. The use of the term "peoples" in this Convention shall not be construed as having any implications as regards the rights which may attach to the term under international law.

Article 2

1. Governments shall have the responsibility for developing, with the participation of the peoples concerned, co-ordinated and systematic action to protect the rights of these peoples and to guarantee respect for their integrity.

2. Such action shall include measures for:

(a) ensuring that members of these peoples benefit on an equal footing from the rights and opportunities which national laws and regulations grant to other members of the population;

(b) promoting the full realisation of the social, economic and cultural rights of these peoples with respect for their social and cultural identity, their customs and traditions and their institutions;

(c) assisting the members of the peoples concerned to eliminate socio-economic gaps that may exist between indigenous and other members of the national community, in a manner compatible with their aspirations and ways of life.

Article 3

1. Indigenous and tribal peoples shall enjoy the full measure of human rights and fundamental freedoms without hindrance or discrimination. The provisions of the Convention shall be applied without discrimination to male and female members of these peoples.

2. No form of force or coercion shall be used in violation of the human rights and fundamental freedoms of the peoples concerned, including the rights contained in this Convention.

Article 4

1. Special measures shall be adopted as appropriate for safeguarding the persons, institutions, property, labour, cultures and environment of the peoples concerned.

2. Tällaiset erityistoimenpiteet eivät saa olla näiden kansojen vapaasti ilmaisemien toiveiden vastaisia.

3. Tällaiset erityistoimenpiteet eivät saa myöskään estää yleisten kansalaisoikeuksien toteutumista ilman syrjintää.

5 artikla

Sovellettaessa tämän yleissopimuksen määräyksiä

a) on tunnustettava ja suojattava näiden kansojen sosiaaliset, kulttuuriset, uskonnolliset ja henkiset arvot ja tavat sekä otettava asianmukaisesti huomioon näitä kansoja ryhminä ja yksilöinä kohtaavien ongelmien luonne;

b) on kunnioitettava näiden kansojen arvojen, tapojen ja instituutioiden loukkaamattomuutta;

c) on yhteistyössä näiden kansojen kanssa luotava toimintaohjelmia lieventämään niiden vaikeuksia kohdata uusia elin- ja työoloja.

6 artikla

1. Sovellettaessa tämän yleissopimuksen määräyksiä hallitusten on

a) neuvoteltava kyseisten kansojen kanssa asianmukaisella tavalla ja erityisesti näiden kansojen edustuselinten kautta aina, kun harkitaan lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia toimenpiteitä, joilla voi olla näihin kansoihin välitön vaikutus;

b) luotava näille kansoille vähintään samat mahdollisuudet kuin maan muille väestöryhmille osallistua vapaasti päätöksentekoon kaikilla tasoilla vaaleilla valituissa instituutioissa sekä hallinnollisissa ja muissa elimissä, jotka ovat vastuussa näitä kansoja koskevista toimintaperiaatteista- ja ohjelmista;

c) luotava mahdollisuudet ja tarvittaessa taattava varat näiden kansojen omien instituutioiden ja aloitteiden täysimittaiselle kehittämiselle.

2. Tämän yleissopimuksen soveltamisen edellyttämät neuvottelut on käytävä vilpittömien mielin ja olosuhteisiin katsoen asianmukaisella tavalla pyrkimyksenä saavuttaa yhteisymmärrys tai hyväksyntä ehdotetuille toimenpiteille.

2. Such special measures shall not be contrary to the freely-expressed wishes of the peoples concerned.

3. Enjoyment of the general rights of citizenship, without discrimination, shall not be prejudiced in any way by such special measures.

Article 5

In applying the provisions of this Convention:

(a) the social, cultural, religious and spiritual values and practices of these peoples shall be recognised and protected, and due account shall be taken of the nature of the problems which face them both as groups and as individuals;

(b) the integrity of the values, practices and institutions of these peoples shall be respected;

(c) policies aimed at mitigating the difficulties experienced by these peoples in facing new conditions of life and work shall be adopted, with the participation and co-operation of the peoples affected.

Article 6

1. In applying the provisions of this Convention, governments shall:

(a) consult the peoples concerned, through appropriate procedures and in particular through their representative institutions, whenever consideration is being given to legislative or administrative measures which may affect them directly;

(b) establish means by which these peoples can freely participate, to at least the same extent as other sectors of the population, at all levels of decision-making in elective institutions and administrative and other bodies responsible for policies and programmes which concern them;

(c) establish means for the full development of these peoples' own institutions and initiatives, and in appropriate cases provide the resources necessary for this purpose.

2. The consultations carried out in application of this Convention shall be undertaken, in good faith and in a form appropriate to the circumstances, with the objective of achieving agreement or consent to the proposed measures.

7 artikla

1. Kysymyksessä olevilla kansoilla on oltava oikeus itse päättää niiden elämään, uskomuksiin, instituutioihin ja henkiseen hyvinvointiin sekä niiden asuttamiin tai muutoin käyttämiin maihin vaikuttavien kehittämistoimien tärkeysjärjestyksestä sekä hallita mahdollisimman laajasti omaa taloudellista, sosiaalista ja kulttuurikehitystään. Lisäksi niiden on saatava osallistua sellaisten kansallisten ja alueellisten kehittämissuunnitelmien ja -ohjelmien laadintaan, toteutukseen ja arviointiin, jotka voivat suoraan koskea niitä.

2. Näiden kansojen kanssa yhteistyössä toteutettavalle kansojen elin- ja työolosuhteiden parantamiselle ja terveys- ja koulutustason kohottamiselle on annettava etusija näiden kansojen asuttamien alueiden taloudellisen kehittämisen yleissuunnitelmassa. Samoin on näiden alueiden kehittämistä koskevat erityissuunnitelmat laadittava siten, että ne edistävät tällaisen päämäärän saavuttamista.

3. Hallitusten on varmistettava, että suunniteltujen kehitystoimenpiteiden mahdolliset sosiaaliset, henkiset sekä kulttuuri- ja ympäristövaikutukset tulevat tarvittaessa aina tutkituiksi yhteistyössä näiden kansojen kanssa. Näiden tutkimusten tuloksia on pidettävä tärkeimpinä perusteina toimenpiteiden toteuttamiselle.

4. Hallitusten on ryhdyttävä, yhteistyössä kysymyksessä olevien kansojen kanssa, toimiin niiden asuttamien alueiden ympäristön suojelemiseksi.

8 artikla

1. Sovellettaessa kansallista lainsäädäntöä kysymyksessä oleviin kansoihin on niiden tavat tai tapaoikeus otettava asianmukaisesti huomioon.

2. Näillä kansoilla on oltava oikeus säilyttää omat tapansa ja instituutionsa elleivät ne ole ristiriidassa valtion lainsäädännön määrittelemien perusoikeuksien ja kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien kanssa. Tarpeen mukaan on luotava menettelytapoja tämän periaatteen soveltamisesta aiheutuvien ristiriitojen ratkaisemiseksi.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 momentin soveltaminen ei saa estää näiden kansojen jäseniä käyttämästä maan kaikille kansalaisille kuuluvia oikeuksia eikä täyttämästä vastaavia velvollisuuksia.

Article 7

1. The peoples concerned shall have the right to decide their own priorities for the process of development as it affects their lives, beliefs, institutions and spiritual well-being and the lands they occupy or otherwise use, and to exercise control, to the extent possible, over their own economic, social and cultural development. In addition, they shall participate in the formulation, implementation and evaluation of plans and programmes for national and regional development which may affect them directly.

2. The improvement of the conditions of life and work and levels of health and education of the peoples concerned, with their participation and co-operation, shall be a matter of priority in plans for the overall economic development of areas they inhabit. Special projects for development of the areas in question shall also be so designed as to promote such improvement.

3. Governments shall ensure that, whenever appropriate, studies are carried out, in co-operation with the peoples concerned, to assess the social, spiritual, cultural and environmental impact on them of planned development activities. The results of these studies shall be considered as fundamental criteria for the implementation of these activities.

4. Governments shall take measures, in co-operation with the peoples concerned, to protect and preserve the environment of the territories they inhabit.

Article 8

1. In applying national laws and regulations to the peoples concerned, due regard shall be had to their customs or customary laws.

2. These peoples shall have the right to retain their own customs and institutions, where these are not incompatible with fundamental rights defined by the national legal system and with internationally recognised human rights. Procedures shall be established, whenever necessary, to resolve conflicts which may arise in the application of this principle.

3. The application of paragraphs 1 and 2 of this Article shall not prevent members of these peoples from exercising the rights granted to all citizens and from assuming the corresponding duties.

9 artikla

1. Siinä määrin kuin kansallinen oikeusjärjestys ja kansainvälisesti tunnustetut ihmis-oikeudet sen sallivat, on kunnioitettava kysymyksessä olevien kansojen tavanomaisia menettelmiä käsiteltäessä näiden kansojen jäsenten tekemiä rikoksia.

2. Viranomaisten ja tuomioistuimien on otettava huomioon näiden kansojen rikosasioihin liittyvät tavat näitä asioita käsitellessään.

10 artikla

1. Määrättäessä yleisen lainsäädännön mukaisia rangaistuksia näiden kansojen jäsenille on heidän taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriin liittyvät erityispiirteensä otettava huomioon.

2. Muille rangaistusmuodoille kuin vapausrangaistuksille on annettava etusija.

11 artikla

Lukuun ottamatta laissa mainittuja kaikkia kansalaisia koskevia tapauksia, on laillisen rangaistuksen uhalla kiellettävä pakollisten, yhtä hyvin maksua vastaan kuin ilmaiseksi suoritettavien, henkilökohtaisten palvelusten vaatiminen missään muodossa kysymyksessä olevien kansojen jäseniltä.

12 artikla

Kysymyksessä olevia kansoja on suojeltava heidän oikeuksiensa loukkaamiselta ja heillä on oltava mahdollisuus ryhtyä joko yksityisinä henkilöinä tai edustuselimiensä kautta oikeudellisiin toimiin näiden oikeuksien puolustamiseksi. On ryhdyttävä toimiin sen varmistamiseksi, että näiden kansojen jäsenet kykenevät, tarvittaessa tulkitsemalla tai muita tehokkaita keinoja käyttäen, ymmärtämään oikeuskäsitte-lyn ja tulemaan siinä ymmärretyiksi,

II Maa

13 artikla

1. Sovellettaessa yleissopimuksen tämän osan määräyksiä hallitusten on kunnioitettava sitä erityistä merkitystä, joka kysymyksessä olevien kansojen suhteella siihen maahan tai alueeseen, jolla he asuvat tai muuten käyttävät, on niiden kulttuurille ja henkisille arvoille, ja erityisesti tämän suhteen yhteisöllisiä näkökohtia.

Article 9

1. To the extent compatible with the national legal system and internationally recognised human rights, the methods customarily practised by the peoples concerned for dealing with offences committed by their members shall be respected.

2. The customs of these peoples in regard to penal matters shall be taken into consideration by the authorities and courts dealing with such cases.

Article 10

1. In imposing penalties laid down by general law on members of these peoples account shall be taken of their economic, social and cultural characteristics.

2. Preference shall be given to methods of punishment other than confinement in prison.

Article 11

The exaction from members of the peoples concerned of compulsory personal services in any form, whether paid or unpaid, shall be prohibited and punishable by law, except in cases prescribed by law for all citizens.

Article 12

The peoples concerned shall be safeguarded against the abuse of their rights and shall be able to take legal proceedings, either individually or through their representative bodies, for the effective protection of these rights. Measures shall be taken to ensure that members of these peoples can understand and be understood in legal proceedings, where necessary through the provision of interpretation or by other effective means.

Part II. Land

Article 13

1. In applying the provisions of this Part of the Convention governments shall respect the special importance for the cultures and spiritual values of the peoples concerned of their relationship with the lands or territories, or both as applicable, which they occupy or otherwise use, and in particular the collective aspects of this relationship.

2. Ilmaisulla 'maa' tarkoitetaan artikloissa 15 ja 16 myös alueita, jotka sisältävät koko sen ympäristön, jossa kysymyksessä olevat kansat asuvat tai jota he muuten käyttävät.

14 artikla

1. Kyseisille kansoille on tunnustettava omistus- ja hallintaoikeus niihin maihin, joilla ne perinteisesti asuvat. Soveltuvissa tapauksissa on lisäksi turvattava asianmukaisilla toimenpiteillä näiden kansojen oikeudet käyttää alueita, jotka eivät ole niiden yksinomaista asuinalueita, mutta joita ne ovat perinteisesti voineet käyttää toimeentulonsa hankkimista ja perinteisiä toimiaan varten. Tässä suhteessa on kiinnitettävä erityistä huomiota paimentolaiskansojen ja kiertävien viljelijöiden tilanteeseen.

2. Hallitusten on tarpeellisin toimenpitein määriteltävä kysymyksessä olevien kansojen perinteisesti asuttamat maat ja taattava tehokas suoja niiden omistus- ja hallintaoikeudelle.

3. Kansalliseen oikeusjärjestykseen on sisällytettävä tarkoituksenmukainen menettely kysymyksessä olevien kansojen maahan liittyvien vaatimusten ratkaisemiseksi.

15 artikla

1. Kysymyksessä olevien kansojen oikeuksia maittensa luonnonvaroihin on erityisesti suojeltava. Näihin oikeuksiin sisältyy kansojen oikeus osallistua näiden luonnonvarojen käyttöön, hallintaan ja suojeluun.

2. Tapauksissa, joissa valtio säilyttää omistusoikeuden mineraalivaroihin tai maanalaisiin luonnonvaroihin tai oikeudet muihin maahan liittyviin luonnonvaroihin, hallitusten on luotava tai ylläpidettävä menettelytapoja varmistakseen, että mitään kysymyksessä olevien kansojen maahan kohdistuvaa tutkimusta tai hyödyntämishjelmaa ei aloiteta tai sitä koskevaa lupaa ei myönnetä, ennenkuin kansojen kanssa on neuvoteltu siitä, vaikuttaisiko ohjelma haitallisesti niiden etuihin ja missä määrin. Näiden kansojen on mahdollisuuksien mukaan päästävä osallisiksi tällaisten toimintojen tuottamasta hyödystä ja saatava oikeudenmukainen korvaus kaikesta vahingosta, jota tällainen toiminta voi niille aiheuttaa.

2. The use of the term "lands" in Articles 15 and 16 shall include the concept of territories, which covers the total environment of the areas which the peoples concerned occupy or otherwise use.

Article 14

1. The rights of ownership and possession of the peoples concerned over the lands which they traditionally occupy shall be recognised. In addition, measures shall be taken in appropriate cases to safeguard the right of the peoples concerned to use lands not exclusively occupied by them, but to which they have traditionally had access for their subsistence and traditional activities. Particular attention shall be paid to the situation of nomadic peoples and shifting cultivators in this respect.

2. Governments shall take steps as necessary to identify the lands which the peoples concerned traditionally occupy, and to guarantee effective protection of their rights of ownership and possession.

3. Adequate procedures shall be established within the national legal system to resolve land claims by the peoples concerned.

Article 15

1. The rights of the peoples concerned to the natural resources pertaining to their lands shall be specially safeguarded. These rights include the right of these peoples to participate in the use, management and conservation of these resources.

2. In cases in which the State retains the ownership of mineral or sub-surface resources or rights to other resources pertaining to lands, governments shall establish or maintain procedures through which they shall consult these peoples, with a view to ascertaining whether and to what degree their interests would be prejudiced, before undertaking or permitting any programmes for the exploration or exploitation of such resources pertaining to their lands. The peoples concerned shall wherever possible participate in the benefits of such activities, and shall receive fair compensation for any damages which they may sustain as a result of such activities.

16 artikla

1. Jäljempänä tässä artiklassa mainittuja tapauksia lukuunottamatta ei kysymyksessä olevia kansoja saa siirtää pois maalta, jolla he asuvat.

2. Milloin näiden kansojen uudelleenasettaminen katsotaan välttämättömäksi poikkeusmenettelyksi, se voidaan suorittaa vain kansojen vapaalla ja tietoisella suostumuksella. Ellei suostumusta voida saada, uudelleenasettaminen voi tapahtua vain noudattaen kansallisen lainsäädännön määrittämiä asianmukaisia menettelytapoja, joihin kuuluvat soveltuviin tapauksissa muun muassa julkiset kuulemiset, joissa näillä kansoilla tulee olla mahdollisuus tehokkaaseen edustukseen.

3. Mikäli mahdollista, näille kansoille on taattava oikeus palata perinteisille mailleen heti, kun uudelleenasettamiseen johtaneita syitä ei enää ole.

4. Mikäli sopimuksin tai, jos sopimusta ei ole solmittu, asianmukaisia menettelytapoja noudattaen on todettu, ettei palaaminen ole mahdollista, kansoille on kaikissa mahdollisissa tapauksissa annettava laadullisesti ja oikeudellisesti vähintään samanarvoista maata kuin niillä aikaisemmin oli asuttavanaan. Maan on riitettävä turvaamaan kansojen senhetkiset tarpeet ja vastaiset kehitysmahdollisuudet. Mikäli kansat haluavat mieluummin korvauksen rahana tai tavarana, se on suoritettava riittävän takuin.

5. Tällä tavoin siirretyille henkilöille on annettava täysi korvaus siirron aiheuttamista menetyksistä tai vahingoista.

17 artikla

1. Maahan liittyvien oikeuksien siirrossa kysymyksessä olevien kansojen jäsenten kesken on näiden kansojen vakiintuneita menettelytapoja kunnioitettava.

2. Kysymyksessä olevien kansojen kanssa on neuvoteltava aina, kun käsitellään niiden kelpoisuutta luovuttaa maitaan tai muulla tavoin siirtää oikeuksiaan maahan oman yhteisönsä ulkopuolisille.

3. Näihin kansoihin kuulumattomia henkilöitä on estettävä käyttämästä hyväkseen kansojen tapoja tai niiden jäsenten laintuntemuksen puutetta hankkiakseen siten itselleen näille kuuluvien maiden omistus-, hallinta- ja käyttö-oikeuden.

Article 16

1. Subject to the following paragraphs of this Article, the peoples concerned shall not be removed from the lands which they occupy.

2. Where the relocation of these peoples is considered necessary as an exceptional measure, such relocation shall take place only with their free and informed consent. Where their consent cannot be obtained, such relocation shall take place only following appropriate procedures established by national laws and regulations, including public inquiries where appropriate, which provide the opportunity for effective representation of the peoples concerned.

3. Whenever possible, these peoples shall have the right to return to their traditional lands, as soon as the grounds for relocation cease to exist.

4. When such return is not possible, as determined by agreement or, in the absence of such agreement, through appropriate procedures, these peoples shall be provided in all possible cases with lands of quality and legal status at least equal to that of the lands previously occupied by them, suitable to provide for their present needs and future development. Where the peoples concerned express a preference for compensation in money or in kind, they shall be so compensated under appropriate guarantees.

5. Persons thus relocated shall be fully compensated for any resulting loss or injury.

Article 17

1. Procedures established by the peoples concerned for the transmission of land rights among members of these peoples shall be respected.

2. The peoples concerned shall be consulted whenever consideration is being given to their capacity to alienate their lands or otherwise transmit their rights outside their own community.

3. Persons not belonging to these peoples shall be prevented from taking advantage of their customs or of lack of understanding of the laws on the part of their members to secure the ownership, possession or use of land belonging to them.

18 artikla

Laissa on määrättävä riittävät rangaistukset oikeudettomasta kysymyksessä olevien kansojen maille tunkeutumisesta ja niiden luvattomasta käytöstä. Hallitusten on ryhdyttävä toimiin tällaisten rikkomusten estämiseksi.

19 artikla

Kansallisissa maatalousohjelmissä kysymyksessä oleville kansoille on varmistettava samanlainen kohtelu kuin muille väestöosille sikäli kuin on kysymyksessä

a) lisämään hankkiminen näille kansoille silloin, kun käytettävissä oleva maa-ala ei riitä turvaamaan niille tavanomaista toimeentuloa tai kattamaan niiden mahdollisen väestönkasvun aiheuttamaa maantarvetta;

b) tarvittavien varojen myöntäminen näiden kansojen omistuksessa ennestään olevien maiden parantamista varten.

III Työhönotto ja työehdot

20 artikla

1. Hallitusten on kansallisen lainsäädännön puitteissa ja yhteistyössä kyseisten kansojen kanssa ryhdyttävä erityistoimiin suojellakseen tehokkaasti näihin kansoihin kuuluvia työntekijöitä työhönoton ja työehtojen suhteen sikäli kuin työntekijöitä yleensä koskevat lait eivät suojele heitä tehokkaasti.

2. Hallitusten on parhaansa mukaan estettävä kaikenlainen näihin kansoihin kuuluvien työntekijöiden ja muiden työntekijöiden välinen syrjintä, erityisesti mitä tulee

a) työnsaantiin, mukaan lukien ammattitaitoa vaativat työpaikat, sekä ylenemis- ja etenemismahdollisuuksiin;

b) samanarvoisesta työstä maksettavaan samaan palkkaan;

c) lääkintä- ja sosiaalihuoltoon, työturvallisuuteen ja työterveydenhuoltoon, kaikkiin sosiaaliturvaetuihin ja muihin työhön liittyviin etuihin sekä asunto-oloihin;

d) yhdistymisvapauteen ja oikeuteen vapaasti osallistua kaikkeen lailliseen ammattiyhdistystoimintaan sekä oikeuteen tehdä työehtosopimuksia työnantajien tai työnantajajärjestöjen kanssa.

Article 18

Adequate penalties shall be established by law for unauthorised intrusion upon, or use of, the lands of the peoples concerned, and governments shall take measures to prevent such offences.

Article 19

National agrarian programmes shall secure to the peoples concerned treatment equivalent to that accorded to other sectors of the population with regard to:

(a) the provision of more land for these peoples when they have not the area necessary for providing the essentials of a normal existence, or for any possible increase in their numbers;

(b) the provision of the means required to promote the development of the lands which these peoples already possess.

Part III. Recruitment and conditions of employment

Article 20

1. Governments shall, within the framework of national laws and regulations, and in co-operation with the peoples concerned, adopt special measures to ensure the effective protection with regard to recruitment and conditions of employment of workers belonging to these peoples, to the extent that they are not effectively protected by laws applicable to workers in general.

2. Governments shall do everything possible to prevent any discrimination between workers belonging to the peoples concerned and other workers, in particular as regards:

(a) admission to employment, including skilled employment, as well as measures for promotion and advancement;

(b) equal remuneration for work of equal value;

(c) medical and social assistance, occupational safety and health, all social security benefits and any other occupationally related benefits, and housing;

(d) the right of association and freedom for all lawful trade union activities, and the right to conclude collective agreements with employers or employers' organisations.

3. Mainittujen toimenpiteiden tulee myös varmistaa

a) että kyseisiin kansoihin kuuluvat työntekijät, mukaan lukien kausityöläiset, tilapäiset työntekijät ja siirtotyöläiset maatalous- ja muissa töissä sekä urakoitsijoiden palkkaamat työntekijät saavat osakseen saman kansallisen lain ja käytännön suoman suojan kuin muut saman alan työntekijät ja että he ovat täysin tietoisia työlainsäädännön mukaisista oikeuksistaan ja käytössään olevista oikeussuojakeinoista;

b) että näihin kansoihin kuuluvia työntekijöitä ei saateta terveyttä vaarantaviin työskentelyoloihin, erityisesti alttiiksi tuholaismyrkyille tai muille myrkyllisille aineille;

c) että näihin kansoihin kuuluvia työntekijöitä ei alisteta pakkovärväysjärjestelmiin, mukaan lukien kaikenlaatuinen pakkotyö velan maksamiseksi;

d) että näihin kansoihin kuuluville mies- ja naistyöntekijöille taataan tasa-arvoiset mahdollisuudet ja kohtelu työelämässä sekä suoja seksuaaliselta ahdistelulta työpaikalla.

4. Erityistä huomiota on kiinnitettävä riittävien työsuojelutarkastuspalveluiden kehittämiseen alueilla, joilla kysymyksessä oleviin kansoihin kuuluvia työntekijöitä on työssä, jotta näin voidaan valvoa yleissopimuksen tämän osan määräysten noudattamista.

IV Ammattikoulutus, käsityöammatit ja maaseudun teollisuus

21 artikla

Kysymyksessä olevien kansojen jäsenillä tulee olla vähintään samat mahdollisuudet ammattikoulutukseen kuin muilla kansalaisilla.

22 artikla

1. Kysymyksessä olevien kansojen jäsenten vapaaehtoista osallistumista yleisluontoisiin ammattikoulutusohjelmiin on edistettävä.

2. Milloin yleiset erityisammattikoulutusohjelmat eivät vastaa näiden kansojen jäsenten erityistarpeita, hallitusten on yhteistyössä näiden kansojen kanssa järjestettävä erityiskoulutusohjelmat ja -mahdollisuudet.

3. The measures taken shall include measures to ensure:

(a) that workers belonging to the peoples concerned, including seasonal, casual and migrant workers in agricultural and other employment, as well as those employed by labour contractors, enjoy the protection afforded by national law and practice to other such workers in the same sectors, and that they are fully informed of their rights under labour legislation and of the means of redress available to them;

(b) that workers belonging to these peoples are not subjected to working conditions hazardous to their health, in particular through exposure to pesticides or other toxic substances;

(c) that workers belonging to these peoples are not subjected to coercive recruitment systems, including bonded labour and other forms of debt servitude;

(d) that workers belonging to these peoples enjoy equal opportunities and equal treatment in employment for men and women, and protection from sexual harassment.

4. Particular attention shall be paid to the establishment of adequate labour inspection services in areas where workers belonging to the peoples concerned undertake wage employment, in order to ensure compliance with the provisions of this Part of this Convention.

Part IV. Vocational training, handicrafts and rural industries

Article 21

Members of the peoples concerned shall enjoy opportunities at least equal to those of other citizens in respect of vocational training measures.

Article 22

1. Measures shall be taken to promote the voluntary participation of members of the peoples concerned in vocational training programmes of general application.

2. Whenever existing programmes of vocational training of general application do not meet the special needs of the peoples concerned, governments shall, with the participation of these peoples, ensure the provision of special training programmes and facilities.

3. Näiden erityiskoulutusohjelmien tulee perustua kansojen taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurioloihin sekä käytännön tarpeisiin. Kaikki mahdolliset tätä aluetta koskevat tutkimukset on suoritettava yhteistyössä näiden kansojen kanssa, joiden kanssa on neuvoteltava tällaisten ohjelmien järjestämisestä ja toiminnasta. Mikäli mahdollista, kansojen tulee saada ottaa niin päätettyään enenevästi vastuuta tällaisten erikoisohjelmien järjestämisestä ja toiminnasta.

23 artikla

1. Käsityöammatit, maaseudun ja pienyhteisöjen teollisuus sekä luontaistalous ja perinteiset metsästys-, kalastus-, ansastus- ja keräilyelinkeinot tulee tunnustaa tärkeiksi tekijöiksi näiden kansojen kulttuurien tukemisessa ja niiden taloudellisessa riippumattomuudessa ja kehityksessä.

Hallitusten on yhteistyössä kansojen kanssa ja aina kun se on mielekästä varmistettava, että näitä toimintoja vahvistetaan ja edistetään

2. Kansojen pyynnöstä niille on mahdollisuuksien mukaan annettava asiaankuuluvaa teknistä ja taloudellista tukea ottaen huomioon kansojen perinteinen teknologia ja kulttuuri-piirteet sekä kestävä ja tasapuolisen kehityksen tarkeys.

V Sosiaaliturva ja terveydenhuolto

24 artikla

Sosiaaliturvajärjestelmät on ulotettava enenevästi koskemaan kyseisiä kansoja ja niitä on sovellettava ilman minkäänlaista näihin kansoihin kohdistuvaa syrjintää.

25 artikla

1. Hallitusten tulee huolehtia riittävän terveydenhuollon järjestämisestä näille kansoille tai myönnettävä niille varoja, joiden avulla ne voivat itse kehittää ja tarjota tällaisia palveluita omalla vastuullaan ja omassa hallinnassaan. Tavoitteena on näiden kansojen fyysisen ja henkisen terveyden ylläpitäminen mahdollisimman hyvänä.

2. Terveydenhuollon tulee mahdollisuuksien mukaan olla yhdyskuntapohjaista. Palvelut on suunniteltava ja hallittava yhteistyössä kysy-

3. Any special training programmes shall be based on the economic environment, social and cultural conditions and practical needs of the peoples concerned. Any studies made in this connection shall be carried out in co-operation with these peoples, who shall be consulted on the organisation and operation of such programmes. Where feasible, these peoples shall progressively assume responsibility for the organisation and operation of such special training programmes, if they so decide.

Article 23

1. Handicrafts, rural and community-based industries, and subsistence economy and traditional activities of the peoples concerned, such as hunting, fishing, trapping and gathering, shall be recognised as important factors in the maintenance of their cultures and in their economic self-reliance and development. Governments shall, with the participation of these people and whenever appropriate, ensure that these activities are strengthened and promoted.

2. Upon the request of the peoples concerned, appropriate technical and financial assistance shall be provided wherever possible, taking into account the traditional technologies and cultural characteristics of these peoples, as well as the importance of sustainable and equitable development.

Part V. Social security and health

Article 24

Social security schemes shall be extended progressively to cover the peoples concerned, and applied without discrimination against them.

Article 25

1. Governments shall ensure that adequate health services are made available to the peoples concerned, or shall provide them with resources to allow them to design and deliver such services under their own responsibility and control, so that they may enjoy the highest attainable standard of physical and mental health.

2. Health services shall, to the extent possible, be community-based. These services shall be planned and administered in co-operation

myksessä olevien kansojen kanssa ottaen huomioon niiden taloudelliset, maantieteelliset, sosiaaliset ja kulttuuriolot samoin kuin niiden perinteiset terveydenhuolto-, parannus- ja lääkintämenetelmät.

3. Terveydenhuoltojärjestelmässä on annettava etusija paikallisten terveystyöntekijöiden koulutukselle ja palkkaamiselle sekä keskityttävä perusterveydenhuoltoon pitäen kuitenkin yllä kiinteitä yhteyksiä muiden tasojen terveyspalveluihin.

4. Terveydenhuollon tulee olla yhteensovitettu muiden maassa suoritettavien sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuuritoimien kanssa.

with the peoples concerned and take into account their economic, geographic, social and cultural conditions as well as their traditional preventive care, healing practices and medicines.

3. The health care system shall give preference to the training and employment of local community health workers, and focus on primary health care while maintaining strong links with other levels of health care services.

4. The provision of such health services shall be co-ordinated with other social, economic and cultural measures in the country.

VI Koulutus ja viestintävälineet

26 artikla

Kaikille kyseisten kansojen jäsenille on turvattava mahdollisuus saada koulutusta kaikilla tasoilla vähintään tasa-arvoisina maan muun väestön kanssa.

27 artikla

1. Kysymyksessä oleville kansoille tarkoitettua koulutusohjelmia ja -palveluita tulee kehittää ja toteuttaa yhteistyössä näiden kansojen kanssa, jotta mainitut ohjelmat ja palvelut täyttäisivät niiden erityistarpeet, ja niihin on sisällytettävä näiden kansojen historia, tietämys ja teknologia, arvojärjestelmät sekä muut sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuripyrkimykset.

2. Asianomaisten viranomaisten on pidettävä huolta kansojen jäsenten koulutuksesta sekä osallistumisesta koulutusohjelmien suunnitteluun ja toteutukseen tarkoituksena antaa näille kansoille mahdollisuuksien mukaan enenevästi vastuuta näiden ohjelmien johtamisesta.

3. Lisäksi hallitusten on tunnustettava näiden kansojen oikeus luoda omia oppilaitoksiaan ja koulutusmahdollisuuksiaan edellyttäen, että tällaiset laitokset täyttävät asianomaisten viranomaisten yhteistyössä kysymyksessä olevien kansojen kanssa määrittelemät vähimmäisnormit. Tähän tarkoitukseen on myönnettävä asianmukaiset varat.

Part VI. Education and means of communication

Article 26

Measures shall be taken to ensure that members of the peoples concerned have the opportunity to acquire education at all levels on at least an equal footing with the rest of the national community.

Article 27

1. Education programmes and services for the peoples concerned shall be developed and implemented in co-operation with them to address their special needs, and shall incorporate their histories, their knowledge and technologies, their value systems and their further social, economic and cultural aspirations.

2. The competent authority shall ensure the training of members of these peoples and their involvement in the formulation and implementation of education programmes, with a view to the progressive transfer of responsibility for the conduct of these programmes to these peoples as appropriate.

3. In addition, governments shall recognise the right of these peoples to establish their own educational institutions and facilities, provided that such institutions meet minimum standards established by the competent authority in consultation with these peoples. Appropriate resources shall be provided for this purpose.

28 artikla

1. Kyseisiin kansoihin kuuluvat lapset on mahdollisuuksien mukaan opetettava lukemaan ja kirjoittamaan omaa äidinkieltään tai sitä kieltä jota ryhmä, johon he kuuluvat, yleisimmin käyttää. Ellei tämä ole käytännössä mahdollista, on asianomaisten viranomaisten neuvoteltava kansojen kanssa toimenpiteistä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

2. On huolehdittava riittävässä määrin siitä, että näillä kansoilla on mahdollisuus oppia sujuvasti käyttämään maan kansalliskieltä tai yhtä maan virallisista kielistä.

3. Kysymyksessä olevien kansojen omien kielten säilyttämiseksi ja niiden kehittymisen ja käytön edistämiseksi on ryhdyttävä toimiin.

29 artikla

Kyseisten kansojen jäsenille annettavan opetuksen päämääränä on oltava sellaisten yleistietojen antaminen ja taitojen opettaminen lapsille, että nämä pystyvät toimimaan täydellisesti ja tasa-arvoisina sekä omissa yhteisöissään että kansallisella tasolla.

30 artikla

1. Hallitusten on ryhdyttävä kyseisten kansojen perinteisiin ja kulttuuriin sopiviin toimiin, jotta niille selvitettäisiin niiden oikeudet ja velvollisuudet, erityisesti mitä tulee työhön, taloudellisiin mahdollisuuksiin, koulutukseen ja terveydenhuoltoon, sosiaalihuoltoon ja tähän yleissopimukseen perustuviin oikeuksiin.

2. Tarvittaessa on turvauduttava kirjallisiin käännöksiin ja kansojen omilla kielillä tapahtuvaan joukkotiedotukseen.

31 artikla

Maan kaikkia väestöryhmiä ja erityisesti niitä, jotka lähinnä joutuvat kosketukseen kyseisten kansojen kanssa, tulee valistaa näiden ryhmien kyseisiä kansoja kohtaan mahdollisesti tuntemien ennakkoluulojen poistamiseksi. Tätä varten on pyrittävä varmistamaan, että historiankirjoissa ja muussa oppimateriaalissa annetaan tasapuolinen, tarkka ja todenmukainen

Article 28

1. Children belonging to the peoples concerned shall, wherever practicable, be taught to read and write in their own indigenous language or in the language most commonly used by the group to which they belong. When this is not practicable, the competent authorities shall undertake consultations with these peoples with a view to the adoption of measures to achieve this objective.

2. Adequate measures shall be taken to ensure that these peoples have the opportunity to attain fluency in the national language or in one of the official languages of the country.

3. Measures shall be taken to preserve and promote the development and practice of the indigenous languages of the peoples concerned.

Article 29

The imparting of general knowledge and skills that will help children belonging to the peoples concerned to participate fully and on an equal footing in their own community and in the national community shall be an aim of education for these peoples.

Article 30

1. Governments shall adopt measures appropriate to the traditions and cultures of the peoples concerned, to make known to them their rights and duties, especially in regard to labour, economic opportunities, education and health matters, social welfare and their rights deriving from this Convention.

2. If necessary, this shall be done by means of written translations and through the use of mass communications in the languages of these peoples.

Article 31

Educational measures shall be taken among all sections of the national community, and particularly among those that are in most direct contact with the peoples concerned, with the object of eliminating prejudices that they may harbour in respect of these peoples. To this end, efforts shall be made to ensure that history textbooks and other educational

kuva näiden kansojen yhteisöistä ja kulttuureista.

materials provide a fair, accurate and informative portrayal of the societies and cultures of these peoples.

VII Yhteydenpito ja yhteistyö rajojen yli

32 artikla

Hallitusten on ryhdyttävä tarkoituksenmukaisiin toimiin, muun muassa solmimalla kansainvälisiä sopimuksia, helpottaakseen alkupe- räis- ja heimokansojen yhteydenpitoa ja yhteis- työtä rajojen yli, mukaan lukien taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset, henkiset ja ympäristöl- liset toiminnat.

VIII Hallinto

33 artikla

1. Tässä yleissopimuksessa mainituista asi- oista vastaavan valtion viranomaisen on var- mistettava, että kyseisiä kansoja koskevien oh- jelmien hallinnoimiseksi on olemassa laitoksia, virastoja tai soveliaita toimielimiä, ja että niillä on riittävät voimavarat hoitaa asianmukaisesti niille annetut tehtävät.

2. Näihin ohjelmiin tulee sisältyä

a) tämän yleissopimuksen määräysten edel- lyttämien toimenpiteiden suunnittelu, koordi- nointi, toteutus ja arviointi yhteistyössä kysei- sen kansojen kanssa;

b) lainsäädännöllisten ja muiden toimien ehdottaminen toimivaltaisille viranomaisille sekä suoritettujen toimien sovellutusten val- vonta yhteistyössä näiden kansojen kanssa.

IX Yleiset määräykset

34 artikla

Tämän yleissopimuksen täytäntöönpanemi- seksi tehtävien toimien laatu ja laajuus on ratkaistava joustavasti kunkin maan erityisolo- suhteet huomioon ottaen.

Part VII. Contacts and co-operation across borders

Article 32

Governments shall take appropriate mea- sures, including by means of international agreements, to facilitate contacts and co-opera- tion between indigenous and tribal peoples across borders, including activities in the econ- omic, social, cultural, spiritual and environ- mental fields.

Part VIII. Administration

Article 33

1. The governmental authority responsible for the matters covered in this Convention shall ensure that agencies or other appropriate mechanisms exist to administer the pro- grammes affecting the peoples concerned, and shall ensure that they have the means necessary for the proper fulfilment of the functions assigned to them.

2. These programmes shall include:

(a) the planning, co-ordination, execution and evaluation, in co-operation with the peo- ples concerned, of the measures provided for in this Convention;

(b) the proposing of legislative and other measures to the competent authorities and supervision of the application of the measures taken, in co-operation with the peoples con- cerned.

Part IX. General provisions

Article 34

The nature and scope of the measures to be taken to give effect to this Convention shall be determined in a flexible manner, having regard to the conditions characteristic of each country.

35 artikla

Tämän yleissopimuksen määräyksien soveltaminen ei saa vaikuttaa haitallisesti kysymyksessä olevien kansojen niihin oikeuksiin ja etuihin, jotka perustuvat muihin yleissopimuksiin, suosituksiin, kansainvälisiin asiakirjoihin ja sopimuksiin taikka kansallisiin lakeihin, päätöksiin, tapoihin tai sopimuksiin.

Article 35

The application of the provisions of this Convention shall not adversely affect rights and benefits of the peoples concerned pursuant to other Conventions and Recommendations, international instruments, treaties, or national laws, awards, custom or agreements.

X Voimaantulomääräykset

36 artikla

Tämä yleissopimus korvaa alkuasukas- ja heimoasteella olevia väestöryhmiä koskevan yleissopimuksen 1957.

Part X. Final provisions

Article 36

This Convention revises the Indigenous and Tribal Populations Convention, 1957.

37 artikla

Tämän yleissopimuksen muodolliset ratifiointit on toimitettava Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajalle rekisteröintiä varten.

Article 37

The formal ratifications of this Convention shall be communicated to the Director-General of the International Labour Office for registration.

38 artikla

1. Tämä yleissopimus sitoo ainoastaan niitä Kansainvälisen työjärjestön jäsenvaltioita, joiden ratifiointit pääjohtaja on rekisteröinyt.

Article 38

1. This Convention shall be binding only upon those Members of the International Labour Organisation whose ratifications have been registered with the Director-General.

2. Yleissopimus tulee voimaan kahdentoista kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona pääjohtajalla on rekisteröitynä kahden jäsenvaltion ratifiointit.

2. It shall come into force twelve months after the date on which the ratifications of two Members have been registered with the Director-General.

3. Yllämainitun ajankohdan jälkeen yleissopimus astuu voimaan kunkin jäsenvaltion kohdalla kahdentoista kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona jäsenvaltion ratifiointi on rekisteröity.

3. Thereafter, this Convention shall come into force for any Member twelve months after the date on which its ratification has been registered.

39 artikla

1. Tämän yleissopimuksen ratifioinut jäsenvaltio voi irtisanoa sen kymmenen vuoden kuluttua siitä päivästä, jona yleissopimus on alunperin tullut voimaan, lähettämällä ilmoituksen irtisanomisesta Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajalle rekisteröimistä varten. Kyseinen irtisanominen tulee voimaan vasta vuoden kuluttua rekisteröimispäivämäärästä.

Article 39

1. A Member which has ratified this Convention may denounce it after the expiration of ten years from the date on which the Convention first comes into force, by an act communicated to the Director-General of the International Labour Office for registration. Such denunciation shall not take effect until one year after the date on which it is registered.

2. Kukin tämän yleissopimuksen ratifioinut jäsenvaltio, joka ei edellisessä kohdassa mainittua kymmenvuotiskautta seuraavan vuoden kuluessa käytä tämän artiklan mukaista irtisa-

2. Each Member which has ratified this Convention and which does not, within the year following the expiration of the period of ten years mentioned in the preceding para-

nomisoikeuttaan, on sidottu noudattamaan yleissopimusta seuraavan kymmenvuotiskauden ajan ja saa sen jälkeen irtisanoa yleissopimuksen kunkin kymmenvuotiskauden päätyttyä tässä artiklassa määrätyin ehdoin.

40 artikla

1. Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajan on annettava kaikille Kansainvälisen työjärjestön jäsenvaltioille tieto kaikista jäsenvaltioiden hänelle ilmoittamista ja rekisteröidyistä ratifioinneista ja irtisanomisista.

2. Ilmoittaessaan järjestön jäsenvaltioille toisen hänelle toimitetun ratifiointin rekisteröinnistä pääjohtajan on kiinnitettävä huomio yleissopimuksen voimaantulopäivämäärään.

41 artikla

Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajan on annettava Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille täydelliset tiedot kaikista edellisten artiklojen mukaisesti rekisteröimistään ratifiointeista ja irtisanomisista Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaista rekisteröintiä varten.

42 artikla

Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvoston on, milloin se katsoo tarpeelliseksi, esiteltävä yleiskonferenssille tämän yleissopimuksen soveltamista koskeva selostus sekä tutkittava, onko tarpeen ottaa konferenssin työjärjestykseen kysymys yleissopimuksen uusimisesta osittain tai kokonaan.

43 artikla

1. Mikäli konferenssi hyväksyy uuden yleissopimuksen, joka kokonaan tai osittain korvaa tämän yleissopimuksen, eikä uusi yleissopimus toisin määrää, niin

a) jäsenvaltion ratifioidessa uuden korvaavan yleissopimuksen aiheutuu tästä välittömästi *ipso jure* tämän yleissopimuksen irtisanoutuminen 39 artiklan ehdoista huolimatta, jos ja kun uusi yleissopimus on tullut voimaan;

graph, exercise the right of denunciation provided for in this Article, will be bound for another period of ten years and, thereafter, may denounce this Convention at the expiration of each period of ten years under the terms provided for in this Article.

Article 40

1. The Director-General of the International Labour Office shall notify all Members of the International Labour Organisation of the registration of all ratifications and denunciations communicated to him by the Members of the Organisation.

2. When notifying the Members of the Organisation of the registration of the second ratification communicated to him, the Director-General shall draw the attention of the Members of the Organisation to the date upon which the Convention will come into force.

Article 41

The Director-General of the International Labour Office shall communicate to the Secretary-General of the United Nations for registration in accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations full particulars of all ratifications and acts of denunciation registered by him in accordance with the provisions of the preceding Articles.

Article 42

At such times as it may consider necessary the Governing Body of the International Labour Office shall present to the General Conference a report on the working of this Convention and shall examine the desirability of placing on the agenda of the Conference the question of its revision in whole or in part.

Article 43

1. Should the Conference adopt a new Convention revising this Convention in whole or in part, then, unless the new Convention otherwise provides-

(a) the ratification by a Member of the new revising Convention shall *ipso jure* involve the immediate denunciation of this Convention, notwithstanding the provisions of Article 39 above, if and when the new revising Convention shall have come into force;

b) uuden korvaavan yleissopimuksen tultua voimaan eivät jäsenvaltiot enää voi ratifioida tätä yleissopimusta.

2. Tämä yleissopimus jää kuitenkin voimaan alkuperäisen muotoisena ja sisältöisenä niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka ovat ratifioineet sen mutta eivät korvaavaa yleissopimusta.

44 artikla

Tämän yleissopimuksen englannin- ja ranskankieliset tekstit ovat kumpikin yhtä pätevät.

(b) as from the date when the new revising Convention comes into force this Convention shall cease to be open to ratification by the Members.

2. This Convention shall in any case remain in force in its actual form and content for those Members which have ratified it but have not ratified the revising Convention.

Article 44

The English and French versions of the text of this Convention are equally authoritative.